

ביאורים

בפרקים הקודמים למדנו על המעלה שבעבודת ה' מתוך יראה ושבעבודת ה' מתוך שמחה. שאלה העולה מתוך כך היא איך אדם יכול לשלב את שניהם בעבודתו את ה'. היראה גורמת לעיתים לעצבות וצמצום כוחות האדם, ואילו השמחה מרחיבה את הכוחות, ואם-כן - איך האדם צריך לעבוד את בוראו?

התשובה לכך היא שכאשר אדם מתבונן על הטוב הגדול שהוא ישיג בעתיד על ידי מה שהוא עסוק בו כעת, הוא מתמלא שמחה אף שכרגע הוא עסוק בדבר שמעציב אותו או שקשה לו. לדוגמה, אדם שבונה בעצמו את הבית שלו, למרות שבניית הבית היא קשה מאוד ואף יש בה סבל רב, המחשבה על התוצאה שתבוא בזכות הטרחה (שהיא הבית) גורמת לו לשמוח בה ובעבודה שלו. כך גם בענייננו, כאשר אדם יבין את המעלה הגדולה שיש ביראת ה', הוא יצליח לשמוח ביראה וכך עבודת ה' שלו תהיה שלמה בשילוב של יראה ושמחה.

את השילוב הזה מלמד אותנו שלמה המלך בספר משלי: "אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה'". כלומר, כמו שבבקשת כסף או בחיפוש מטמון יש עמל וטרחה ובכל זאת האדם שמח בהם, כך גם ביראת ה'. למרות שביראה יש קצת צער וצמצום הכוחות, צריך האדם לשמוח בה, כיוון שהיא מביאה אותו למעלה גדולה בעבודת ה' יתברך, שהיא ההשלמה הגדולה של האדם.

הרחבות

שמחתי מתוך יראתי

איך אפשר שיהיה הירא שש ושמח, עם היות היראה והרעדה וישיבו הלב ויעציבוהו. על היחס בין היראה לבין השמחה אומר המדרש: "אמר דוד המלך, אני בעולם הזה מה אני (מה) מעלתי המיוחדת שבגללה זכיתי לכל הטוב?", אלא יראתי מתוך שמחתי, ושמחתי מתוך יראתי, ואהבתי - עלת על כולן, לפיכך כרת לו הקדוש ברוך הוא ברית שיהא בקי במקרא ובמשנה בהלכות ובאגדות" [תנא דבי אליהו רבה ג].

אומר רבי יצחק אייזיק שר: "הרבה למדנו ממאמר זה, והוא כלל גדול בדרכי עבודת האהבה - שידע האדם שמעלת אהבת ה' עולה על מעלות היראה והשמחה. והיינו, משום שה'אהבה' היא המביאה לידי 'יראה' ולידי 'שמחה', שכן בכח אהבת ה' נוצרת התקשרות הדדית בינו לבין קונו, בבחינת 'אני לדודי ודודי לי' [שיר השירים ו, ג]. ודבר זה יביאנו ל'שמחה' - שישמח במה שהקב"ה מרעיף עליו אהבה. וזה גם סיבת ה'יראה' - שיהא מפחד על שאיננו ראוי לכך שהקב"ה יאהב אותנו, ומתוך הרגש זה יתאמץ ביותר להוסיף באהבתו לקונו. ולפיכך עולה ה'אהבה' על כולנה, כי מכוחה יבא האדם לכל המידות הנעלות. ואמנם, יסוד זה שחייב האדם לירא ולפחד שמא איננו ראוי להיות אהוב על המקום, זוהי מידת הצדיקים, ומחמת יראה זו לכשעצמה אהובים הם לפני ה'" [לקט שיחות מוסר ב, עמוד יד-טו].

לעילוי נשמת יוכבד ומסיה בנות אברהם ע"ה
לעילוי נשמת חיים וולף בן אברהם ז"ל

פרק שלשים-וארבעה

לפי שענין יראת הש"י היא עקר העבודה שיעבד האדם את הש"י בעשית המצוה, כמו שאמרנו; ובארנו שעקר העבודה ראוי שתהיה בשמחה; וציוור היראה עם השמחה דבר קשה מאד - ראוי שגריב הדבור בו, כדי שיובן הענין הבנה טובה אל העובד: איך אפשר שיהיה הירא שש ושמח, עם-היות היראה והרעדה וישיבו הלב ויעציבוהו.

ונאמר, שאין ספק כי כל אדם ישפט שכלו° שראוי לו לסבל עמל וטרח גדול זמן-מה, כדי שישגי מעלה-מה° או כבוד גדול. ואף-על-פי שבהיותו סובל הטרח או העמל ההוא, יצטער ויתעצב, בלי-ספק - אבל כשישער בנפשו הכבוד הגדול או המעלה ההיא המקנה להשיג על-ידי הטרח ההוא, ישים כל הטרח ההוא והעמל כאין לעמת הטוב ההוא המקנה. וכן הוא הענין בעצמו ביראת הש"י שאמרנו: כי בהיות האדם משער גדל המדרגה המשגת על-ידי היראה, שהיא כשתשער נפשו גדל רוממות הש"י ומעלתו עד שיירא ויחרד ממנו, לא יחש לכל הטרח והעצבון והחרדה המגיעים אליו על-ידי היראה.

ונמצא שלמה ממשל לזה משל נכבד מאד ומסכים למה שאמרנו - אומר [משלי ב, ד-ה]: "אם-תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה, אז תבין יראת יי' וגו'. ובאורו: כי למה שיש בהוצאת הכסף ממחצבו טרח גדול עד-מאד, לפי שיוצא מערב עם המים [הסגים]; וכן אדם שנאמר לו שיש בביתו מטמון גדול, הנה הוא חופר אותו בשמחה גדולה עד-מאד והוא מחפש אחריו בזריזות. אף-על-פי שבהפרו המטמון או מוצא הכסף, הוא סובל טרח גדול ועמל רב, ופעמים הוא נקר° באצבעו או ברגלו או בשוקו, ומצטער עד-מאד בנקוף ההוא ומתעצב, הנה כשהוא משער התכלית המשג, שהוא המטמון או הכסף, הוא שמח בלבו וסובל כל הצער והטרח בסבך פנים יפות ובשמחה גדולה. פן על דרך-זה ראוי שיובן העמל והיראה והחרדה והרעדה שאדם משיג ביראת הש"י, שראוי שישמח בה שמחה גדולה בהיותו משער גדל מעלת התכלית המשג, שהוא ההפנע אל הש"י והעבודה אליו, שזו היא תכלית-היראה. וזהו שאמר: "אם-תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה, אז תבין יראת יי' - כלומר: כשתסבל כל הטרח בסבך פנים יפות כחופר המטמון וכמוציא הכסף, אז תבין יראת ה' - שעל אותו-דרך בעצמו ראוי שתהיה שש ושמח בטרח והעמל והצער שיגיעך בעבודת הש"י.

ישפט שכלו - מבין בשכלו. מה - מסוימת. נקר - נחבל.

